

פסיקתא רבתי סי' כב

מפני הרמאים. עבדא (א) הוה בחדא גברא דהוה טעין ממוניה בערבות, באפי רמשא על פי פנשתי, אשכח גברא מצלי ותפלין על רישיא, אמר ליה לית לי מפקיד הדין ממונא אלא גבי הדין דהוא עטור מצות (שצותי) דבריה, (נשא) [נסתיה] ואפקדיה לגביה, בא לאפוקי שבקתא פפר ביה, אמר ליה לא לך הימנית אלא לההוא שמה קדישא דהוה על רישך, נתעטף טליתו ועמד ונתפלל באותו מקום, אמר לפניו, רבונו של עולם, לא הימנית אלא לשמך קדישא דהוה על (רישין) [רישיה], מקום צלי נח ודמך ליה, אתגלי אליהו זכור לטוב על ההוא גברא, אמר זיל אמר לאתתא דההוא גברא סימן דהוה לך (עמה) [עמיה] אכלין בלילי פסחא חמיר, ובילילי צומא רבה מן ההוא מינא (יבולי) [בילי] מקמת פלך, נסתה ויחבה ליה, פיון דאתא שרי חביט עלה, אמרה ליה מה את חביט עלי, סימנא דהוה ביני לבינך זהב לי ויחבת ליה, אמר הואיל (ונתפרסמו) [ונתפרסמו] נחזור לאסורינו, מכאן אמרו אל תאמין בגר עד עשרים ושתים דורות. רבי

יומא פג:

אהדרוהו בלוגי וצעי אל ר' יהודה אני קפחתי את הרועה ואתה קפחת את העיר כולה ותו ר"מ ור' יהודה ור' יוסי הוה קא אולי באורחא ר' מאיר הוה דייק בשמא ר' יהודה ור' יוסי לא הוה דייקי בשמא כי ממו להוהא דוכתא בעו אושפיזא יתבו להו אמרו לו מה שמך אמר להו כידור אמר ש"מ אדם רשע הוא שנאמר "כי דור תהפוכות המה" ר' יהודה ור' יוסי אשלימו ליה כיסיהו ר"מ לא אשלים ליה כיסיה אול (א) אותביה בי קיבריה דאבוה אתחזי ליה בחלמיה תא שקיל כיסא דמנא ארישא דההוא גברא למחר אמר להו הכי אתחזי לי בחלמאי אמרי ליה חלמא דבי שמושי לית בהו ממושא אול ר"מ ונמריה כולי יומא^א ואייתיה למחר אמרו לו הב לן כיסין אמר להו לא היו דברים מעולם אמר להו ר"מ אמאי לא דייקתו בשמא אמרו ליה אמאי לא אמרת לן מר אמר להו אימר דאמרי אנא חששא אחווקי מי אמרי משכוחו ועיילוהו לחנותא (א) חזו טלפחי אשפמיה אולו ויהבו סימנא לדביתיהו ושקלוהו לכיסייהו ואייתו אול איהו וקמליה לאיתתיה היינו (דתנן פ) מים^א ראשונים האכילו בשר חזיר מים אחרונים הרגו את הנפש ולבסוף הוה דייקי בשמא כי ממו להוהא ברתא דשמויה בלה לא עיילו

ספר חסידים

תתקכא הקונה ספרים לא יאמר רע רע (כלומר הקנין הוא רע ויוקר) אלא יאמר כך וכך אני רוצה לתת אם תחפץ תתן ואם בול מאוד והוא יודע שיתן לו יאמר לו בול מאוד (והוא לא יאמר רמיתך והרי הוזהרתך) (א) ואם יאמר אעפ"כ יתא שלך בכך אז אין לו עון אבל אם הקונה יודע שהמוכר גנבם כל מה שיוכל לקנות בול יקנה בול ואפי' לרמותו שיתגב בול מאוד בטוב עושה כדי שיחזיר למי שגנב ממנו בדמים קלים כדי שלא יוליכם הגנב במקום אחר שמא לא יחזירם למי שגנבו ממנו (א). אדם שהולך למדינת הים ויש לו כסף לקנות סחורה

שו"ת חוט המשולש

איברא דנס לשיטתו צריך לי עיון דכתיב דאין כאן ח"ה מ"מ מ"ט לא יבא אסור מבוס מדבר שקר תרחק כדדרשין בשבועות (דף ל"א) לענין כמה דברים שאין בו פסירה ממון חבירו ואינו רוצה להחזיק בממון חבירו כלל אלא שרצה לטעור עמו משבועת חס וכן לענין כמה דברים שרצה להוציא ממנו מחבירו ואפי' אסור לטעון שקר מבוס מדבר שקר תרחק. ואין טעם לחלק בזה בין עד ישראל לעד כותי כיון דאפי' במקום שאינו רוצה לטעול ממון חבירו ואפי' במקום הסוד ממון משמע להדיא שס דאסור וכ"ס הכא דאין כאן הסוד ממון. וזה לא מיקרי הסוד מה שיעטק לשלם חביו אפי' דיכול לספקע מדון הממון וכמשי"ח אי"ס לקמן. ואמנם האסור לומר דווקא לטעון שקר בפני ב"ד הוא דאסור משום מדבר שקר תרחק לפי שגורס שצ"ד משותף סדיו. וכן יראה מלשון הרמב"ם בספ"ו מס' טוען וע"ס וע"כ ז"ל כן לשיטת רש"י בענין מכס עובד טובים וס"כ מ"ס רש"י שיאמר לכותי אדם פרעתי לאחיך לא כחבשו לפני ב"ד ישראל קאמר אלא שיאמר לו כן כינו לבין עמנו. וא"כ צידדון דידן דהחזיקה היא אלא בפני בית דין אין בו משום מדבר שקר תרחק:

בבא בתרא לב

עניין: שקר להציל ממון

שו"ת הרשב"א ח"ג סי' פא

שאלת הא דאמור רבנן דפרק המניח את הכד מאה פדיו פנדל למחיה, ואפילו למאן דאמר לא עבד איניש דינא לנפשיה במקום דליכא פסידא עבד, ולרב נחמן דאמר אפילו במקום דליכא פסידא, יש בכלל זה שיוכל לטעון שקר להוציא דין לאחמו כי ההוא דפרק חזקת^א דלחיש לרב נחמן ואמר ליה אין שטרא זי"פא הוא ומיהו שטרא מעליא הוה לי וארכס ואמינא אנקוין צדי מיהא כל דהו והימניה רב נחמן משום מיגו, ואף על גב דאסיקנא^א דלית הלכתא כומיה צווי הא קיימא לן^א כומיה דארעא, וצווי נמי היה נאמן אי עמד בשקרו, על כן שאל אני אם מותר לטעון שקר לאפוקי צווי כי היכי דשרי ליה למימחי חבריה אפי' דעבר על לא יוסף פן יוסף^א.

תשובה חס ליה לורעיה דאברהם דלימא שיקרא ואפילו במקום פסידא, דכתיב שאלת ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב. וגדולה מזו אמרו דפרק שבעה העדות^א שאפילו באומר אמת אלא שהדבור אינו על אותו דרך שאמרו אסור, וכדאמרין התם מנין לשלשה שהפקידו אלא אחד וכפר בהן מנין שלא יהא אחד מוצע ושנים מעידים תלמוד לומר מדבר שקר תרחק, וזה ודאי אמת כמו שמעידין אלו שהממון הופקד בידי צניניהם, ואפילו הכי כיון שהן אומרים צמורם עדות אסור. אלא שלל מקום שיש מיגו אלו מאמינין שהאמת כמו שטוען שאלו צא לשקר היה לו לטעון טענה אחרת בשקר שהיה נאמן בה. וההוא דפרק חזקת הנשים^א לא אמרו שיהא מותר לו לעשות ולטעון כן אלא כל שטען מאמינין אותו משום מגו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, ומדע לך דאי מהם נימא דשרי נמי למיעבד שטרא זי"פא כי התם וחס לנו לומר כן, אלא ודאי שנו השקר והאכזר האמת ואין תמורתו כל פו.

שו"ת חתם סופר חו"מ סי' לט

ובר מן דין אפי' איהו מחקו וזייפו י"ל משום שיועד בעצמו שכל המאה זהובים שחייבוהו הב"ד לשלם המה לדעתו שלא מן הדין ועל כרחו עשה טערמין לשלם, וע"כ עמד וזייף השובר הזה, וכי האי דגחין ולחיש בב"ב פרק חזקת [ל"ב ע"ב], ולא נפסל בזה כי אדם עושה כל טעדיק להציל ממנו של עצמו כשיועד שהדין עמו ואינו יכול לדרן עם שהתקיף ממנו, ואחז"ל [ברכות ו' ע"ב] ולא עוד אלא שזוכה בדין. וכל זה אנו צריכים אחר